

Förutsättningsutredningen-
En ny kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring
A 2021:06

Förutsättningsutredningens rundabordssamtal nr II den 5 september 2023

Garnisonen, Karlavägen 100, klockan 13–16 cirka

Vid rundabordssamtalet närvarade utöver den särskilde utredaren även utredningens kansli, fyra särskilt inbjudna inledningstalare (se bifogad inbjudan) samt därutöver ett drygt 30-tal övriga deltagare. Inbjudan har varit öppen för alla genom att finnas tillgänglig på utredningens hemsida. I några fall har antalet deltagare från en och samma organisation måst begränsas p.g.a. platsbrist.

Inledningar

Anders Ferbe

Anders Ferbe inledde samtalet med att ge en kort bakgrundsbeskrivning av syftet med en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring. Han framhöll att den är en del av det ”omställningspaket” där även omställningsstödet samt LAS ingår, och kan illustreras med en trebent pall. Den trebenta pallen var ett resultat av förhandlingarna om det nya huvudavtalet. I detta sammanhang var LAS en viktig fråga för arbetsgivarna, omställningen för samtliga parter och arbetslöshetsersättningen en viktig fråga för LO.

Dagens försäkring, menar Ferbe, har fungerat relativt bra men historiskt finns det perioder när systemet inte varit hållbart, exempelvis 2006–2007 när många lämnade a-kassorna.

Tanken med det föreslagna systemet är att parterna äger försäkringen men att det måste ske tillsammans med staten på något sätt. Staten måste medfinansiera systemet och det måste finnas ett ömsesidigt förtroende kring finansieringen. Vidare framhöll Ferbe att hans arbetsgrupp hade tittat på

tidsserier och kommit fram till att det förelåg en ”viss” överfinansiering via arbetsmarknadsavgiften.

Slutligen beskrev Ferbe tre utmaningar med det nya systemet vilket han ändå såg som en möjlighet att tillskapa förutsägbarhet och som ett viktigt ”signalsystem” under förutsättning att parterna äger det ihop:

- Gruppen individer (cirka 5 procent) som inte är medlemmar i en arbetslöshetskassa och inte heller jobbar på kollektivavtal.
- Gruppen individer som jobbar på kollektivavtal men inte är medlem i en arbetslöshetskassa.
- Den kollektivavtalade arbetslöshetsförsäkringen kräver en hel del konsekvensutredning.

Irene Wennemo

Irene Wennemo konstaterade att frågan om en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring är komplex men att utredningen är pedagogisk. Det behövs ett helikopterperspektiv och socialförsäkringar har ofta kommit till för att de inte kunnat erbjudas på en marknad. Sverige har tagit inslag såväl från en kontinental trepartsmodell som från de helstatliga system som finns i vissa engelsktalande länder.

För arbetslöshetsförsäkringen har Sverige valt terminologin att den inte utgör en socialförsäkring vilket sammanhänger med 1950-talets ekonomiska politik, d.v.s. primärt har en historisk förklaring. Det sammantagna systemet även innefattande redan befintliga kollektivavtalslösningar är påtagligt komplext, särskilt för tjänstemän.

Fördelen med en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring är att den är stabil och trög att förändra –på gott och ont – i likhet med kontinentala system. Ibland är det en fördel, ibland en nackdel. Parternas medverkan bidrar till denna stabilitet.

Internationella erfarenheter visar att grunderna i de olika ländernas modeller sällan förändras vilket ofta återspeglar mängden investerade intressen i de befintliga systemen. Ett notabelt undantag är när Sverige ändrade sjukförsäkringen 1955. Grundproblemet dessförinnan var att för få var med och man valde då för sjukförsäkringen en allmän försäkring (länge administrerad av fristående försäkringskassor).

Som kontrast till detta, ökade man i a-kassan endast den offentliga finansieringen. Generellt sett uppfattas arbetslöshetsförsäkringen fungera mera friktionsfritt än sjukförsäkringen och det kan inte förklaras med att reglerna i arbetslöshetsförsäkringen skulle vara bättre. Sjukförsäkringen brottas med bristande legitimitet på ett helt annat sätt än a-kassan.

Avslutningsvis framhöll Irene Wennemo att dagens system är påfallande bra och det är svårt att ändra ett sådant stort system. I stället för en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring – som innebär stora förändringar – menade Wennemo att det kanske vore bättre att se över vilka mindre förändringar som går att genomföra för att uppnå det som efterfrågats av parterna.

Lise-Lotte Argulander

Inledningsvis beskrev Lise-Lotte Argulander grundläggande statistik om företagandet i Sverige som att exempelvis 4 av 5 jobb skapas i mindre företag. Hon beskrev även att dagens arbetslöshetsersättning fungerar förhållandevis bra men att det är svårare för företagare att erhålla ersättning, inte minst eftersom de måste lägga ner sin verksamhet för att erhålla arbetslöshetsersättning.

Lise-Lotte Argulander beskrev att en stor grupp människor skulle stå utanför en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring eftersom många mindre företag saknar kollektivavtal. Gruppen företagare borde särskilt studeras i utredningen så att gruppen inte glöms bort. Vidare lyfte Lise-Lotte en ny och växande grupp, kombinatorer. Kombinatorer är personer som kombinerar anställning med företagande. Även den gruppen behöver studeras och tas hänsyn till i det nya systemet.

En arbetslöshetsersättning måste, enligt Lise-Lotte Argulander, vara neutral och organisationen Företagarna ser gärna en premiebaserad försäkring. Slutligen önskade Lise-Lotte att Företagarna framöver skulle få ingå i referensgruppen.

Jayeon Lee (tidigare Lindellee)

Jayeon Lee lyfte tre punkter kopplade till delbetänkandet:

-*Överskådlighet och transparens.* Enligt Jayeon framstår en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring som komplex och riskerar att bli mer svårbegriplig

än dagens system. Transparensen är en viktig aspekt som bidrar till långsiktig stabilitet. I praktiken kan det bli svårare för individen att navigera i modellen och även svårare att motivera varför det offentliga ska bidra till ett system som endast omfattar personer på kollektivavtal.

-Bättre villkor och säker inkomst. Jayeon kunde inte se att det nya systemet med en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring skulle leda till mer stabilitet. Hon ställde sig frågande till att parterna skulle komma överens om en gemensam lösning när alla andra avtalsförsäkringar är så olika. Enligt utredningen finns idag inte några kollektivavtalade modeller med lika villkor för alla. Det presumeras att den kollektivavtalade försäkringen ska leda till förutsägbarhet men vad är det egentligen man kommer att vilja ändra i modellen? Vad är skillnaden och likheterna mot andra kollektivavtalade system t.ex. tjänstepensioner? Är det eftersom frågan är partipolitiskt kontroversiell som parterna anser att en kollektivavtalad försäkring kommer att vara mera stabil?

-Gent-modellen. Enligt Jayeon är Gent-modellen inte alls ”mystisk” utan handlar om statlig finansiering. Det framgår av forskning att modellens framgångar i hög grad beror på de statliga subventionerna och dagens verklighet är heller inte densamma som när modellen tillkom.

Efterföljande diskussion

En representant för a-kassorna gjorde ett antal medskick:

- Det är viktigt att skapa begriplighet så att även de som inte är insatta i arbetslöshetsförsäkringen ges möjlighet att förstå hur den fungerar.
- Administrerbarhet och transparens torde betyda samma sak.
- ”Fyrkantiga” data och fakta är viktiga för att administrera eventuella olikheter mellan kollektivavtalen.

Flera deltagare undrade hur den kollektivavtalade arbetslöshetsförsäkringen ska finansieras? En representant för de privata arbetsgivarna uppgav att parterna hade andra tankar kring finansieringen ursprungligen, i form av en buffertfond och sänkt arbetsgivaravgift. Dessa finansieringsformer finns inte med i det delbetänkande som Förutsetningsutredningen presenterar.

En representant för arbetstagarna ansåg att en statlig delfinansiering, enligt Förutsetningsutredningens förslag, kan undergräva parternas rådighet över

en kollektivtalad arbetslöshetsförsäkring och att statens påverkansmöjligheter bör vara så små som möjligt och parternas påverkansmöjligheter så stora som möjligt.

En fråga ställdes hur lätt det kan väntas bli för parterna att komma överens i avtalsförhandlingarna om en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring. Representanten för de privata arbetsgivarna konstaterade att det blir lättare ju mindre statens inblandning är. Anders Ferbe hänvisade även till den historiska erfarenheten att parterna alltid brukar kunna komma överens.

Utredningens sekreterare Cecilia Vestin frågade vilka parter som kan förväntas vilja träffa avtal om en kollektivavtalad försäkring, särskilt huruvida kommunal sektor och statlig sektor kan komma att förväntas ingå? Representanten för de privata arbetsgivarna konstaterade att initiativet om en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring kommer från arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer inom privat sektor men att en bredare bas är bättre.

En representant för kommunsektorn konstaterade att de lösningar vid övertalighet som kommunerna redan skapat bättre passar behoven bland deras arbetsgivare. Omställning är den viktigaste frågan och en modell med en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring passar inte kommunala arbetsgivare som därför ”har svårt att se samma lösning för hela arbetsmarknaden”. Vidare angavs att arbetslöshetsförsäkringen som konjunkturregulator är viktig för kommunsektorn eftersom det påverkar dess skattebas.

Utredningens huvudsekreterare Johan Hedelin väckte frågan om hur en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring stärker kollektivavtalsmodellen, särskilt eftersom denna fråga framstår som svår att utreda med traditionella utredningsmetoder. Utredningen måste som utgångspunkt lita till parternas bedömningar i denna fråga, men vill ändå väcka frågan vid rundabordssamtalet. En representant för de privata arbetsgivarna uppgav som svar på frågan att den kollektivavtalade försäkringen ”per se” stärker kollektivavtalen och viljan att ansluta sig till dessa. Representanter för arbetstagare ansåg att maktfrågan över arbetslöshetsförsäkringen är viktig samt att det stärker kollektivavtalsmodellen om det kollektivavtalade systemet är relativt bättre. I ett inlägg angavs att en högre ersättning från arbetslöshetsförsäkringen stärker viljan att gå med i arbetslöshetskassa och i

en facklig organisation. En kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring stärker också incitamenten för en arbetstagare att söka sig till en arbetsgivare med kollektivavtal. Representanten för de privata arbetsgivarna konstaterade att anslutningen till kollektivavtal vid medlemskap som alternativ till hängavtal är den största ”medlemsvärvaren” till arbetsgivarorganisationerna.

Lise-Lotte Argulander från Företagarna konstaterade att facket har olika makt inom olika sektorer på arbetsmarknaden. Hon menade vidare att en viktig drivkraft för många företagare är att kunna bestämma över det egna företaget. Kostnader för löner och tjänstepension är en stor utgiftspost för många små företag. Anslutningen till kollektivavtal bland de mindre företagen ökar dock med ju fler anställda de har. Vilja, behov och möjligheter är avgörande för om fler mindre företag ska teckna kollektivavtal.

Den särskilda utredaren Francisca Ramsberg frågade hur många olika kollektivavtal arbetslöshetskassorna klarar av att administrera. Hon konstaterade att det tidigare nämnts att det är många om avtalen är någorlunda lika. I anslutning till detta undrade hon hur man säkerställer en sådan struktur och vad som tjänar bäst på att vara relativt lika. Irene Wennemo menade i anslutning till detta att flera administratörer kan ställa till det och om man släpper det för fritt så kan det skapas problem.

Den särskilda utredaren frågade även om parterna vill bära det stabiliseringspolitiska ansvaret och fick svaret att det avgörande är hur arbetsgivarna kompenseras. En representant för arbetstagare tydliggjorde att man självfallet inte vill sätta sig i situationen att driva ett system som måste stramas åt i lågkonjunktur. Högre tak ger högre skatteinkomster för kommunerna vilket har en stabiliseringspolitisk effekt.

Utredaren angav att en buffertfond inte bedömts förenlig med gällande budgetlag men att hur arbetsgivarna ska kompenseras i stället blir en central fråga för det fortsatta utredningsarbetet. Huvudsekreteraren angav att en huvudfråga i det fortsatta arbetet är att försöka förstå vilka parametrar det är parterna kan vilja ändra om en kollektivavtalad försäkring genomförs, och informerade om höstens arbete tillsammans med parterna.

Fredrik Karlman